

Streszczenie

Eucharystia zajmuje szczególne miejsce w życiu Kościoła i każdego wiernego. Tę prawdę podkreślił Ojciec święty Jan Paweł II w Encyklice *Ecclesia de Eucharistia*, w której napisał: „Kościół otrzymał Eucharystię od Chrystusa, swojego Pana, nie jako jeden z wielu cennych darów, ale jako dar największy, ponieważ jest to dar z samego siebie” (nr 11).

Celem rozprawy była próba znalezienia odpowiedzi na pytania: czy i w jakich obszarach polscy ustawodawcy synodalni stanowią o odpowiedzialności wiernych świeckich za sakrament Eucharystii oraz w jaki konkretny sposób została ona przez nich ukazana. Materiałem źródłowym dla podjętych badań były statuty II Polskiego Synodu Plenarnego (1991-1999), I Synodu Prowincji Krakowskiej (1975-1983) oraz polskich synodów diecezjalnych, które odbyły się w latach 1983-2012.

Odpowiedzialność wiernych świeckich za Eucharystię, wiąże się ze świadomością wartości, jaką jest sama Eucharystia. Wierny świecki odpowiedzialny za Eucharystię, to ten, który zdaje sobie też sprawę z pewnych zadań i obowiązków względem tego sakramentu, a także jest świadomy obowiązku dawania świadectwa wiary oraz ponoszenia konsekwencji swoich działań lub ich zaniechania wobec Najświętszej Eucharystii. Ponadto odpowiedzialność za Eucharystię wymaga niejednokrotnie od świeckiego zdobycia pewnych „kwalifikacji”, tj. odpowiedniego przygotowania czy odbycia formacji. Wierny świecki ponosi odpowiedzialność przed Bogiem, przed Kościołem i przed własnym sumieniem za Eucharystię.

U podstaw odpowiedzialności wiernych świeckich za Eucharystię znajdują się przesłanki teologiczno-prawne. Wszyscy członkowie Kościoła na mocy sakramentu chrztu są powołani, aby stanowić święty, kapłański, prorocki i królewski Lud Boży. Z kapłańskiego charakteru Ludu Bożego wynika misja uświęcania, którą Kościół w szczególny sposób wypełnia przez świętą liturgię. W liturgii jako wspólnej czynności całego kapłańskiego Ciała Chrystusa urzeczywistnia się kapłaństwo wspólne Ludu Bożego. Wierni świeccy poprzez udział w tym kapłaństwie mają prawo i obowiązek do sprawowania kultu Bożego, zgodnie z przepisami własnego obrządku. Prawu i obowiązkowi towarzyszy również odpowiedzialność. Chrzest daje prawo do udziału w Eucharystii, ale dopiero bierzmowany może uczestniczyć w niej w sposób najpełniejszy i najwłaściwszy. Eucharystia jest źródłem i szczytem życia chrześcijańskiego.

Wierni świeccy współdziałając w ofiarowaniu Eucharystii, nie mogą uczestniczyć w tym misterium wiary jak obcy lub milczący widzowie, lecz święte obrzędy winni

rozumieć i zgłębiać, w świętych czynnościach brać udział świadomie, pobożnie i czynnie, posilać się przy stole Ciała Pańskiego, składać Bogu dziękczynienie, nadto nie tylko przez ręce kapłana, lecz także razem z nim ofiarować Bogu Ojcu niepokalaną Hostię.

Wiernym świeckim nie może być zatem obojętne, co celebryje kapłan w ich imieniu, a przede wszystkim razem z nimi. Eucharystia jest sprawą całego Kościoła, a nie tylko hierarchii kościelnej. Cały Lud Boży jest odpowiedzialny za Eucharystię, którą celebryje, spożywa, udziela i oddaje jej kult. W Najświętszej Eucharystii zawiera się bowiem całe dobro duchowe Kościoła, to znaczy sam Chrystus, nasza Pascha i Chleb żywy, który jest pokarmem na drogę do wieczności. Wierni świeccy partycypują więc w odpowiedzialności za właściwy przebieg celebracji Eucharystii i za duchowe korzyści płynące z niej dla poszczególnych wiernych.

Liturgia ze swej natury, jako czynność społeczna, domaga się współpracy wszystkich, którzy w niej uczestniczą. Wierni świeccy w zgromadzeniu eucharystycznym powinni troszczyć się o to, aby urzeczywistniało się ich kapłaństwo wspólne przez czynne uczestnictwo w liturgii Eucharystii, wykonując zarówno wspólnie czynności właściwe zgromadzeniu, jak również przez funkcje spełniane przez niektórych członków zgromadzenia. Świeccy mogą spełniać rozmaite posługi, urzędy i funkcje, przysługujące im w obrębie liturgii, przekazywania wiary i wewnątrz pasterskich struktur Kościoła, czyniąc to „w zgodzie ze swym specyficznym świeckim powołaniem”, które różni się od powołania do posługi urzędowej. Pewne funkcje mogą być spełniane na zasadzie zastępstwa przy wiernym przestrzeganiu norm liturgicznych i kanonicznych, szczególnie, gdy to doradza konieczność Kościoła, z braku szafarzy.

Analiza polskiego ustawodawstwa synodalnego wskazuje, że wierni świeccy, jako pełnoprawni członkowie Kościoła, łącznie ze świętymi szafarzami, partycypują w odpowiedzialności za sakrament Eucharystii w wymiarze odpowiedniego przygotowania siebie i innych do przyjęcia Komunii świętej, możliwości jej rozdawania, właściwego uczestnictwa w Mszy świętej, pełnienia różnorodnych posług i funkcji liturgicznych oraz w odpowiedzialności za propagowanie i uczestniczenie w kulcie Eucharystii poza Mszą świętą.

Summary

Responsibility of the lay faithful for the Eucharist in Polish synodal legislation in the years 1983-2012

The Eucharist has a special place in the life of the Church and of each believer. This truth was emphasised by the Holy Father John Paul II in his Encyclical *Ecclesia de Eucharistia*, in which he wrote: “The Church has received the Eucharist from Christ her Lord, not as one of many precious gifts, but as the greatest gift, because it is a gift of Himself” (n. 11).

The purpose of this dissertation was an attempt to find an answer to the questions: if and in what areas Polish synodal legislators decide about the responsibility of the lay faithful for the sacrament of the Eucharist and in what concrete way it was presented by them. The source material for the study were the statutes of the Second Polish Plenary Synod (1991-1999), the First Synod of the Krakow Province (1975-1983) and the Polish diocesan synods held between 1983 and 2012.

The responsibility of the lay faithful for the Eucharist involves an awareness of the value that is the Eucharist itself. The lay faithful who are responsible for the Eucharist are those who are also aware of certain tasks and duties in relation to this sacrament, as well as being conscious of their duty to give witness to their faith and to bear the consequences of their actions or inactions towards the Most Holy Eucharist. In addition, responsibility for the Eucharist often requires that the lay person acquire certain „qualifications”, i.e. adequate preparation or formation. The lay faithful are responsible before God, before the Church and before their own conscience for the Eucharist.

The responsibility of the lay faithful for the Eucharist is grounded in theological and legal considerations. All members of the Church by virtue of the sacrament of baptism are called to constitute the holy, priestly, prophetic and royal People of God. From the priestly character of the People of God stems the mission of sanctification, which the Church fulfils in a particular way through the sacred liturgy. In the liturgy, as the common action of the whole priestly Body of Christ, the common priesthood of the People of God is realised. The lay faithful, through participation in this priesthood, have the right and duty to celebrate divine worship according to the prescriptions of their own rites. The right and duty is also accompanied by responsibility. Baptism confers the right to participate in the Eucharist, but only the confirmed can participate in the fullest and most appropriate way. The Eucharist is the source and summit of Christian life.

The lay faithful, cooperating in the offering of the Eucharist, must not participate in this mystery of faith as strangers or silent spectators, but must understand and study the sacred rites, participate in the sacred actions consciously, devoutly and actively, eat at the table of the Body of the Christ, offer thanksgiving to God, and not only through the hands of the priest but also together with him offer the immaculate Host to God the Father.

The lay faithful cannot therefore be indifferent to what the priest celebrates in their name and, above all, with them. The Eucharist is a matter for the whole Church, not just the ecclesiastical hierarchy. The whole People of God is responsible for the Eucharist, which they celebrate, eat, give and worship. The Most Holy Eucharist contains all the spiritual good of the Church, that is, Christ himself, our Passover and the Living Bread which is food for the journey to eternity. The lay faithful therefore participate in the responsibility for the proper celebration of the Eucharist and for its spiritual benefits for the individual faithful.

Liturgy, by its very nature as a social activity, demands the cooperation of all who participate in it. The lay faithful in the Eucharistic assembly should take care that their common priesthood be realized through their active participation in the liturgy of the Eucharist, both by performing together the actions proper to the assembly and by the functions performed by certain members of the assembly. The laity may exercise the various ministries, offices and functions vested in them within the liturgy, the transmission of the faith and within the pastoral structures of the Church, doing so „in accordance with their specific lay vocation”, which is distinct from the vocation to official service. Certain functions may be exercised vicariously with faithful observance of liturgical and canonical norms, especially when this is advised by the Church`s necessity, in the absence of ministers.

The analysis of the Polish synodal legislation indicates that the lay faithful, as full members of the Church, including the sacred ministers, share in the responsibility for the sacrament of the Eucharist in the dimension of adequate preparation of themselves and others for receiving Holy Communion, the possibility of distributing it, proper participation in Holy Mass, the exercise of various liturgical ministries and functions, and in the responsibility for promoting and participating in worship of the Eucharist outside Mass.